



Apitehnični ukrep – osamitev matice

Vlado Augustin*, vlado.augustin@czs.si

Izkušnje čebelarjev z zatiranjem varoj v Sloveniji so se v obdobju od odkritja tega sovražnika čebel in čebelarjev do zdaj občutno spremenile. S širjenjem odpornosti varoj na sintetične akaricide, smo se morali vsi čebelarji naučiti in uvesti nove metode nadziranja in zatiranja varoj ter se tako prilagoditi spreminjajočim se okoliščinam. Ena izmed učinkovitih metod v boju proti varojam so apitehnični ukrepi, ki čebelarjem omogočajo nadziranje varoj brez uporabe sintetičnih akaricidov. Zaradi tega so uporabni predvsem med čebelarstvo sezono, ko čebele v panje prinašajo medicino, zaradi česar uporaba kemičnih snovi ni primerna. Z izvajanjem apitehničnih ukrepov pa uporabo sintetičnih akaricidov zmanjšamo na minimum.

Čebelarji v svoji vsakdanji praksi že tradicionalno izvajamo apitehnične ukrepe za zaviranje rojilnega razpoloženja, razmnoževanje čebeljih družin, pridobivanje neoporečnega voska itd. Če so ti ukrepi vgrajeni v našo vsakdanjo čebelarstvo prakso, z njimi nimamo več dela in stroškov, temveč nasprotno, lahko pridobimo celo več medu, in to takšnega, ki bo brez kakršnih koli ostankov. Zaradi zmanjševanja števila registriranih sintetičnih akaricidov v čebelarstvu in pojava odpornosti nanje, prav tako pa tudi zaradi spoznanja, kako pomembno je pridobivanje čebeljih pridelkov brez kakršnih koli ostankov, so apitehnični ukrepi dobili nov pomen.

Eden izmed učinkovitih apitehničnih ukrepov, ki pa med čebelarji, žal, ni tako razširjen, je osamitev matice. Ta metoda je priporočljiva predvsem za čebelarje, ki čebelarijo na območjih, na katerih je zadnja paša na lipi ali kostanju. Preden začnemo ta ukrep izvajati, pa se moramo ustrezno opremiti. Za osamitev matice lahko uporabimo posebno matično kletko, v katero bomo vstavili matico. Na tržišču obstaja matična kletka »Var-control«, ki omogoča, da matico v kletki zadržimo daljši čas, ne da bi to vplivalo na njeno zdravstveno stanje. Matična kletka je s sprednje in zadnje strani obdana z matično rešetko, ki čebelarom dopušča dostop do matice, tako da jo med priporo lažje negujejo.

Če nimate izkušenj z lovljenjem in prijemanjem matice s prsti, vam svetujem uporabo lovilnika matic. Najboljši in najuspešnejši lovilnik je steklen. Podoben je 15 cm dolgi, na enem koncu razširjeni

in zaobljeni stekleni cevki. Z njim lahko hitro lovimo matice in jih brez prijemanja z roko spuščamo v matično kletko.

Približno teden dni pred začetkom lipove ali kostonjeve paše vse matice pripravimo v matične kletke. Iz sata izrežemo toliko satja, da naredimo prostor, v katerega vstavimo matično kletko, vanjo pripravimo matico ter zapišemo datum pripre. Kmalu po pripravi matice se čebele zaradi prešibkega širjenja matičnih feromonov počutijo na pol brezmatične. Čebelje družine s starejšo in že omagano matico, ki izloča manj feromonov, po navadi začnejo graditi zasilne matičnike, zato moramo po osmih dneh družine s priprtimi maticami pregledati in iz njih odstraniti vse zasilne matičnike.

Tehnološki ukrep osamitve matice traja najmanj 21 dni, da se v čebelji družini izleže vsa pokrita zalega, prav tako pa je medtem končana tudi paša na lipi ali kostanju. Vse varoje morajo hočeš nočeš na plan, tako da jih je večina na čebelah. Ker smo jim onemogočili nadaljnje razmnoževanje, doživijo varoje v boju za obstanek neke vrste stres, ki povzroča njihovo hitro odmiranje po naravni poti. Zdaj je tudi pravi čas za temeljito uničenje varoj.

Svetujem vam, da pri tem uporabite oksalno kislino, ki je po Uredbi Sveta (ES) št. 889/2008 (ta govori o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov glede ekološke pridelave, označevanja in nadzora) dovoljena za zatiranje varoj. Glede koncentracije in postopka priporočam, da se držite navodil Evropske delovne skupine za alternativno zatiranje varoj, ki za Srednjo Evropo priporoča pršenje 2,1 odstotne oksalne kisline. To pripravimo tako, da 30 g oksal-



Matična kletka »Var-control«

Foto: MB

* svetovalec JSSČ za tehnologijo čebelarjenja

dihidrata raztopimo v 1 litru mehke ali destilirane vode. Za pršenje tako pripravljene raztopine uporabimo ročno pršilko. Po vsakem satu, zasedenem s čebelami, na vsako stran sata razpršimo 3–4 ml raztopine. Pršimo samo sate, pokrite s čebelami, kajti kislina deluje dotikalno (kontaktno) in mora priti v stik s čebelami oz. z varojami na njih. Paziti moramo da čebele niso mokre, temveč le nekoliko vlažne.

Varoje zatiramo po točenju lipovega ali kostanjevega medu. Ker smo čebele z osamitvijo matice razbremenili vzreje zalege, se te preusmerijo na pašo, zato je tudi pridelek večji. Matice osvobodimo po točenju medu in zatiranju varoj in te bodo po dveh dneh znova začele normalno zalegati. Od tega dne naprej zalegajo na vso moč, vse čebele ki se bodo izvalile do jeseni, pa bodo zdrave in dobri kondiciji. Da bi spodbudili pospešeno zaleganje matice, vstavimo v panje satne pitalnike, napolnjene s sladkorjem, ki smo ga navlažili z medeno raztopino. Ker smo z osamitvijo matice izgubili eno generacijo čebel, so čebele družine sprva šibkejšje od družin, pri katerih tega postopka nismo izvedli. Ob skrbni negi se bodo do jeseni razvile v močne družine, ki bodo v dobri kondiciji in – kar je najpomembnejše – očiščene varoj.

Med prekinitvijo zaleganja lahko vzrejamo mlade matice. Za ta namen družine namesto po osmih dneh pregledamo že po petih dneh. Odstranimo vse pokrite matičnike, odkrite pa pustimo. V tem obdobju je odkrit matičnik porok, da so ga čebele razvile iz jajčeca. Ko so matičniki zreli, enega pustimo, preostale pa porabimo drugod. Ko začne mlada matica zalegati, staro odstranimo. Prav tako lahko med priporo zamenjamo vse matice, ki so to leto končale svoje poslanstvo.

Za osamitev matice lahko uporabimo tudi izolacijsko kaseto, v katero vstavimo star sat in matico. Izolacijska kaseta ima s sprednje in z zadnje strani matično rešetko, ki čebelam omogoča dostop do



Foto: Vlado Augustin

Izolacijska kaseta

matice, tako da ta na izoliranem satu neovirano zalega. Pri uporabi izolacijske kasete je nevarnost graditve zasilnih matičnikov manjša, saj se matica s svojimi spremljevalkami lahko neovirano giblje po satu in pušča za seboj feromone, ki zavirajo razvoj rojilnih matičnikov. Tehnologija čebelarjenja in zatiranja varoj je pri uporabi izolacijske kasete enaka kot pri osamitvi z matično kletko, razlika je le v tem, da moramo pri tem načinu po 21. dnevu odstraniti še sat z zalego, ki smo ga dali v kaseto skupaj z matico. V pokriti zalegi sata je namreč zelo veliko število varoj, ki jih uničimo tako, da tak sat izrežemo in preprosto sežgemo. Prav zaradi tega je priporočljivo, da je tak sat čim starejši, torej namenjen za zamenjavo. Preostale varoje, ki so na čebelah, uničimo z oksalno kislino tako kakor v prejšnjem primeru.

Marsikdo bo rekel, da postopek zahteva preveč dela. Morda. Pa pogledjmo, kakšen je njegov izkupiček: pridelamo več medu, vzgojimo in zamenjamo potrebno število matic, za zatiranje varoj ne uporabimo sintetičnih akaricidov, odstranimo staro satje, družine ohranimo zdrave in močne ter brez skrbi čakamo na zimo, ko so družine spet brez zalege in ko lahko varoje še enkrat zatiramo z oksalno kislino. ■



Čebelarji zahtevajte za svoj denar kakovost!

Nataša Lilek*, natasa.lilek@czs.si

Med čebelarskimi pogovori beseda velikokrat nanese tudi na kakovost različne opreme in pripomočkov, ki jih čebelarji uporabljamo pri svojem delu. Na prvi pogled je za marsikaterega laika ali začetnika v čebelarstvu videti, da čebelar potrebuje za čebelarjenje samo panj in čebele, vendar

vsi vemo, da temu ni tako. Vsi, ki se bodisi ljubiteljsko bodisi profesionalno ukvarjamo s čebelarstvom, vemo, da za čebelarjenje poleg panjev in čebel potrebujemo tudi precej druge opreme, pripomočkov in repro materiala, saj so nujno potrebni za naše delo, tako da si čebelarjenja brez njih niti ne znamo predstavljati.

* Svetovalka JSSČ za zagotavljanje varne hrane